

دانشگاه پیام نور

تاریخ ایران در دوره مغول و ایلخانان

(رشته تاریخ)

www.ketab.ir

دکتر هوشنگ خسروییگی یزدان فرخی

سرشناسه	: خسرو بیگی، هوشنگ، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدید آور	: تاریخ ایران در دوره مغول و ایلخانان / نویسندگان: هوشنگ خسرو بیگی، یزدان فرخی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: هشت، ۲۶۸ ص: مصور.
فروست	: دانشگاه پیام نور: ۱۸۳۰. گروه تاریخ: ۱۳۰ آ
شابک	: 978 - 964 - 387 - 872 - 6
و سیس/هرست/لایسنس	: فرید.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۵۷ - ۲۶۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: ایران - تاریخ - مغول و ایلخانان، ۶۱۶ - ۷۵۶ ق. - آموزش برنامه ای.
شناسه افزوده	: فرخی، یزدان، ۱۳۶۱ -
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ت ۲ ۵۱/خ DSR۹۵۱۱
رده بندی دیویی	: ۹۵۵.۰۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۷۵۹۸۳۴

دانشگاه پیام نور

تاریخ ایران در دوره مغول و ایلخانان

مؤلفان: دکتر هوشنگ خسرو بیگی - یزدان فرخی

ویراستار علمی: دکتر سید ابوالفضل رضوی

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول شهریور ۱۳۹۱

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۳۸۷ - ۸۷۲ - ۶

ISBN: 978 - 964 - 387 - 872 - 6

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۳۴۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زیبایی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور علمی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و با در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: معرفی و نقد و بررسی منابع
۲	۱-۱ متون و منابع دسته اول
۲۸	۲-۱ پژوهش‌های نوین
۳۷	فصل دوم: مغولان و خوارزمشاهیان
۳۹	۱-۲ وضعیت سیاسی ایران در آستانه حمله مغول
۴۵	۲-۲ برآمدن چنگیزخان و برپایی امپراتوری مغول
۶۲	۳-۲ هجوم مغول و فرجام سلسله خوارزمشاهی
۸۳	فصل سوم: استقرار مغول‌ها و تشکیل حکومت ایلخانی
۸۶	۱-۳ دوره حاکمان مغولی
۹۰	۲-۳ هلاکوخان
۱۰۸	۳-۳ آباقا خان
۱۲۳	فصل چهارم: دوره دوم فرمانروایی ایلخانان (از تکودارخان تا آغاز دوره ایلخانی غازان‌خان)
۱۲۴	۱-۴ نکودار احمد
۱۲۷	۲-۴ ارغون خان
۱۳۳	۳-۴ گیخاتو خان
۱۳۵	۴-۴ بایدو خان

فصل پنجم: دوره سوم فرمانروایی ایلخانان (از غازان خان تا سقوط حکومت ایلخانان)

- ۱۴۳
۱۴۴ ۱-۵ غازان خان محمود
۱۵۳ ۲-۵ سلطان غیاث الدین محمد اولجایتو
۱۵۹ ۳-۵ سلطان ابوسعید بهادر
۱۶۴ ۴-۵ ایلخانان تحت سلطه

فصل ششم: تشکیلات اداری، نظامی و قضایی

- ۱۷۵ ۱-۶ سازمان‌های دیوان‌الاری و اوضاع اداری
۱۷۶ ۲-۶ سازمان لشکری
۱۸۴ ۳-۶ حقوق مغولی و پادشاهی چنگیزی
۱۸۹

فصل هفتم: اوضاع اجتماعی، اقتصادی و دینی

- ۱۹۷ ۱-۷ بافت جمعیت
۱۹۹ ۲-۷ پیشه‌وران و بازرگانان
۲۰۴ ۳-۷ فرق و مذاهب
۲۰۹

فصل هشتم: فرهنگ و تمدن

- ۲۲۵ ۱-۸ تاریخ‌نگاری، شعر و ادبیات
۲۲۶ ۲-۸ علوم و فنون
۲۳۶ ۳-۸ هنر، معماری و شهرسازی
۲۴۰

فرجام سخن

- ۲۵۵ فهرست منابع و مآخذ
۲۵۷ کلید خودآزمایی‌های چند گزینه‌ای
۲۶۵

مقدمه

حمله مغول یکی از دهشتناک‌ترین یورش‌های اقوام بیگانه‌ای بود که ایرانیان از سر گذراندند. پیامدهای نخستین آن عسرت فراگیری بود که ایران و بسیاری از سرزمین‌های متصرفی مغولان را فراگرفت. با این حال این حمله با تمام لرزه‌ها و پس‌لرزه‌های آن، مقطع جدیدی را در تاریخ ایران رقم زد. پیامدهای این حمله آن اندازه بود که آن را به یک نقطه تمایز در تاریخ ایران تبدیل کرده و دوره حاکمیت مغول را به یکی از دوره‌های حائز توجه در تاریخ جهان و ایران مبدل ساخته است؛ به گونه‌ای که بسیاری از پژوهشگران تاریخ در جهان حوزه پژوهش‌ها و مطالعات خود را معطوف به این دوره ساخته‌اند.

موضوع این کتاب معرفی و بررسی مختصر زمینه‌ها و چگونگی حمله مغول و مهم‌تر از آن تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ایران در دوره حکمرانی ایلخانان است. هدف کتاب حاضر تدوین متنی آموزشی برای دانشجویان رشته تاریخ و براساس سر فصل‌های تعیین شده در برنامه درسی این رشته است. بر همین اساس تلاش شده که ضمن رعایت حجم و تعداد صفحات، ویژگی‌های آموزشی متن مورد توجه قرار گیرد.

در فصل اول مهمترین منابع و مأخذ تاریخ ایران در دوره حکومت ایلخانان معرفی و به اختصار مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است. همچنین به منظور آشنایی دانشجویان، ضمن ارائه کوتاه پیشینه مطالعات و تحقیقات در حوزه تاریخ ایران در دوره مغول و ایلخانان، تلاش شده مهمترین پژوهش‌ها در این زمینه معرفی شود. بررسی زمینه‌ها و دلایل رویارویی مغول‌ها و خوارزمشاهیان بدون شناخت دو طرف این رویارویی میسر نیست. بر همین اساس مطالب فصل دوم - و با آگاهی بر اینکه دانشجویان پیش از این رویدادهای دوره خوارزمشاهیان را مطالعه کرده‌اند - به این امر اختصاص دارد. تلاش شده است در طی سه فصل اوضاع سیاسی ایران در زمان حضور

حاکمان مغولی و دوره حکمرانی ایلخانان و روابط خارجی آنان مورد بررسی قرار گیرد. همچنین بر اساس سرفصل‌های درس، فصل‌های بعدی به بررسی اوضاع اداری، نظامی، قضایی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایران در این دوره اختصاص یافته است.

مولفین بر خود لازم می‌دانند از مشارکت فکری و دقت نظر علمی آقای دکتر سید ابوالفضل رضوی عضو محترم هیأت علمی دانشگاه لرستان که ویرایش علمی این اثر را تقبل نمودند تشکر و قدردانی می‌شود. همچنین از تلاش‌های پیگیرانه مدیران محترم و کارشناسان ارجمند دفتر تدوین و تولید محتوای آموزشی به ویژه آقای امیر عالی و خانم آریتا ابراهیم‌نیا و نیز مدیریت محترم انتشارات دانشگاه پیام‌نور و همکاران ارجمندشان سپاسگزاری می‌شود.

با وقوف بر اینکه این کتاب بدون نقص و خطا نبوده، امید است که دانشجویان گرامی و پژوهشگران ارجمند، مؤلفین را از انتقادهای و پیشنهادهای خود با توجه به اهداف کتاب یاری رسانند.

دکتر هوشنگ خسرویگی

عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور

Kh_beagi@pnu.ac.ir.

یزدان فرخی

عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور

Yazdanfarrokhi@gmail.com